

El Museu Comarcal de la Garrotxa, un museu de comunitat

Gabriel Alcalde i Gurt
Director del Museu Comarcal
de la Garrotxa

El mateix nom del museu i també els seus objectius, el caràcter de la seva activitat i el seu contingut, responen al concepte de museu de petit territori que s'ha desenvolupat a Catalunya durant la dècada dels anys vuitanta, principalment. Es tracta d'un museu que pretén recollir, documentar i difondre el patrimoni d'una comarca de manera integral i que, al mateix temps de presentar aquest patrimoni, vol tenir una funció de centre cultural per a les persones que resideixen en el seu territori.

Abans del museu comarcal

En el cas de la Garrotxa, el Museu Comarcal no sorgeix del buit, sinó que troba suport en una important tradició museística de la ciutat d'Olot. En aquesta població trobem la segona iniciativa de crear un museu a les comarques de Girona, després de la capital de província on el Museu Provincial, arran de la constitució legal de les Comissions de Monuments Historicoartístics, existeix ja l'any 1847. Som, per tant, davant d'una iniciativa municipal primerenca. En efecte, a Olot, la primera proposta d'organitzar un museu data de l'any 1893. De totes maneres, però, aquesta iniciativa no es materialitza fins a l'any 1905, en què l'Ajuntament d'Olot obre al públic el Museu-Biblioteca d'Olot.

Després d'aquesta data i abans d'arribar a la creació del Museu Comarcal de la Garrotxa, es van desenvolupant una sèrie d'iniciatives i transformacions museístiques, sempre promogudes o vinculades a l'Ajuntament de la ciutat. Així, l'any 1946 s'inaugura el Museu d'Art Modern, el 1956 el Museu Pessebrístic, el 1962 el Museu Arqueològic, el 1966 la Sala Blay i el 1977 la Sala Josep Clarà i la Sala Lluís Curós.

A principis de la dècada dels anys vuitanta, el Patronat del Museu-Biblioteca d'Olot, format per totes les persones que estaven interessades en el desenvolupament del museu i de la biblioteca locals i fruit de l'important moviment associatiu

d'aquells anys, proposa la coordinació de totes les realitats i les actuacions museístiques de la comarca per mitjà d'un museu comarcal. Aquesta iniciativa coincideix amb la política que en matèria de museus desenvolupava en aquells anys la Generalitat de Catalunya i, el 1982, la Generalitat i l'Ajuntament d'Olot signen el conveni pel qual es crea el Museu Comarcal de la Garrotxa.

Els dos pilars bàsics d'aquest museu, i els que el caracteritzen i diferencien, són d'una banda la zona volcànica quaternària de la Garrotxa i de l'altra el fenomen artístic vinculat a l'Olot de finals del segle XIX i principis del segle XX, que es concreta, principalment, en la pintura paisatgística i que té unes repercussions que són encara patents a la ciutat. L'un i l'altre fets, tot i que evidentment diferents, es troben alhora relacionats: la pintura paisatgística olotina interpreta bàsicament els paisatges produïts com a conseqüència de les erupcions volcàniques.

Els objectius del museu comarcal

El Museu Comarcal pretén actuar com a centre on es gestioni el patrimoni de la Garrotxa però, alhora, vol constituir i ser considerat com un centre de desenvolupament cultural per a la població que viu en aquest territori. Entre els objectius generals del Museu de la Garrotxa que ens interessa remarcar aquí hi ha els relatius als públics a qui es dirigeix i al tipus i procedència del patrimoni que conserva.

En relació amb els seus públics, l'objectiu del Museu Comarcal se centra a arribar a dos tipus de públic: el públic que resideix en el territori a què fa referència el Museu i el públic exterior que es troba de visita al territori al qual el museu es vincula. Amb aquests dos públics, el Museu s'interrelaciona de manera diferent.

Al públic local van encarades, principalment, totes les activitats del museu. És a dir, els cicles de conferències, els recorreguts per la ciutat, les exposicions temporals... En aquest sentit es dona una gran

importància a la col·laboració, del tipus que sigui, amb associacions i entitats de la comarca, que tinguin finalitats que coincideixin en algun aspecte amb les del Museu, i a la participació del Museu en les activitats anuals que tenen una elevada transcendència per a la comarca, que comporten una projecció exterior i alhora constitueixen una interessant oferta per als habitants de la Garrotxa (Mostra de Pessebres, Fòrum de Teatre, Festival Internacional de la Cornamusa...).

Per al públic exterior estan destinades, bàsicament, les sales d'exposició permanent. Aquestes s'interrelacionen, també, amb el públic local ja que són un element que utilitza la persona resident per reconèixer-s'hi i per mostrar la seva realitat i la realitat del territori on viu a les persones que vénen de fora.

Es treballa sempre a partir d'aquesta dualitat. Així per exemple, aquest fet es té en consideració quan el Museu vol difondre el patrimoni exterior als seus propis edificis i, entre d'altres fórmules, per aconseguir aquest objectiu utilitza els recorreguts per la ciutat d'Olot. Hi ha uns recorreguts, organitzats conjuntament amb l'Arxiu Històric Comarcal, que es realitzen en un dia concret i es fan acompanyats per persones coneixedores del tema que es desenvolupa, recorreguts que, per causa de la seva concreció en una determinada data, van destinats, principalment, a la població que viu en el territori del Museu, amb l'objectiu de proporcionar un coneixement sobre els llocs i els elements de la ciutat que els són quotidians. Al mateix temps, existeixen també altres recorreguts destinats a fer conèixer parts de la ciutat; aquests es presenten en forma escrita i poden realitzar-se qualsevol dia i a qualsevol hora i que, si bé poden ser utilitzats per les persones que resideixen en el territori, estan més aviat encarats als visitants exteriors.

En relació amb el patrimoni que conserva el Museu, aquest fa referència de manera especial al patrimoni artístic i natural, però també al patrimoni etnològic, arqueològic o històric, que tracta de ma-

L'escloper olotí Josep Passolas (Arxiu MCGO. Fotografia J.M. Melció)

nera integrada. L'àmbit territorial amb què està relacionat aquest patrimoni és, quasi exclusivament, la comarca de la Garrotxa.

És en aquest sentit que entenem que el Museu Comarcal de la Garrotxa és un museu de petit territori, però és, bàsicament també, un museu de comunitat.

La realitat actual del museu comarcal

En aquests moments l'activitat del Museu Comarcal es desenvolupa, sobretot, en tres espais situats a la ciutat d'Olot. La implicació i la incidència sobre la resta de poblacions de la comarca previstes en el projecte museològic són complexes; tot i això, el museu intenta tenir una presència real en tot el territori.

A l'edifici Hospici es troba la seu central del Museu. Aquí estan situades les dues sales d'exposició temporal, la Sala 14 i la Sala Oberta, que ofereixen una programació continuada d'exposicions de temàtica diversa produïdes, en la seva major part, des del museu, i sobre temes d'interès relatius al territori de la Garrotxa. S'hi troben, també, les sales permanents dedicades a exposar l'activitat humana a la comarca de la Garrotxa des de mitjan segle XVIII fins a mitjan segle XX. S'hi presenta primerament una aproximació a la realitat econòmica i social de la comarca i després es dedica un especial èmfasi al fenomen artístic, amb la presentació de l'Escola Olotina de pintura paisatgística i de les obres dels escultors olotins Miquel Blay i Josep Clarà, principalment. A més, en aquest edifici es troben els magatzems

centrals del museu i bona part dels seus serveis administratius.

En el Casal dels Volcans es troba la part de l'exposició permanent dedicada a mostrar el medi natural a la comarca de la Garrotxa. Es mostren, d'una banda, els principals ecosistemes presents a la comarca i, de l'altra, es fa referència expressa als volcans i als terratrèmols. El propòsit de l'exposició és servir de punt d'informació i de sensibilització sobre el medi natural, i en aquest sentit es conceptualitza la seva presentació museogràfica, en la qual les plantes i els animals es mostren per mitjà d'il·lustracions amb la idea, però, que aquests animals i aquestes plantes cal veure'ls, evidentment, fora del museu. En aquest sentit, el Museu dels Volcans constitueix un dels punts de sortida dels itineraris per la zona volcànica de la Garrotxa.

El Museu dels Volcans està situat enmig del Parc Nou de la ciutat i en aquest parc es troba una important mostra de roure-

da de roure pèrol, el bosc que constituïria la vegetació potencial del pla d'Olot si aquesta zona no hagués estat totalment alterada per l'activitat humana. Aquest bosc, tractat com un jardí botànic de vegetació natural olotina, està integrat com una sala més en el discurs del Museu.

La casa Trincheria constitueix el tercer equipament del Museu. Aquest edifici, situat en el centre d'Olot, s'integra en el discurs museològic general com una mostra de la vida senyorial a la comarca de la Garrotxa. Conserva i presenta un interessant conjunt de mobiliari i paraments del segle XVIII i XIX.

Finalment, el Museu programa anualment una exposició temporal que recorre les diferents poblacions de la Garrotxa. L'objectiu d'aquesta exposició, a més de l'interès del seu contingut, es troba en el fet que permet que el museu tingui una presència real a la comarca. La idea és que aquesta exposició sigui una sala més del

Museu, que no té, però, un emplaçament estable.

La recerca, les publicacions, els recorreguts i els itineraris, les maletes didàctiques, el treball de difusió del patrimoni de la comarca per mitjà de xerrades dels tècnics del museu, la gestió de beques d'investigació, les col·laboracions amb altres entitats i institucions... constitueixen l'activitat àmplia, diversa i complexa que desenvolupa el Museu i que, juntament amb l'oferta de les seves sales d'exposició temporals i permanents, conformen la realitat actual del Museu Comarcal de la Garrotxa.

El museu comarcal i el patrimoni etnològic

L'activitat del Museu Comarcal, tant pel que fa referència a la conservació com a la difusió i a la recerca, per la mateixa

Un combregar a muntanya
1887
Pintura a l'oli de Marià Vayreda
(MCGO)

essència del Museu, no se centra exclusivament en un o alguns dels àmbits del patrimoni, sinó que intenta treballar sobre el conjunt del patrimoni del seu territori tractant-lo de manera integral. Tot i això, ens ha semblat oportú remarcar en el marc d'aquest article, a manera d'exemple, alguns aspectes que fan més aviat referència al patrimoni etnològic.

En aquest sentit, podríem destacar la realització del treball de documentació sobre diversos tallers d'artesans a la comarca de la Garrotxa. Es tracta dels últims representants d'uns oficis que han arribat fins a nosaltres, tot i que amb un caràcter ja molt residual, però que no continuaran en el futur. Així, en Pascual Molí, per exemple, és el darrer culleraire que va treballar a Tortellà d'una manera artesana, o en Josep Passolas és el darrer escloper artesà d'Olot. Amb ells dos s'establiren els lligams que varen permetre, d'una banda, conèixer i documentar les característiques del seu treball i, de l'altra, varen fer que ells mateixos deixessin expressada als seus hereus la voluntat que la totalitat del seu taller fos conservat; ara podem veure les seves eines, els seus esclops i les seves culleres en les sales del Museu. També s'han anat recollint, en relació amb oficis artesans, eines de rusclaire, d'adoberia o de blanqueria, també eines i productes sortits dels tallers de sants, maquinària tèxtil...

En el Museu Comarcal es conserven, també, els gogants, nans, cavallets i altres components del bestiar folklòric de la ciutat. Aquests, constitueixen uns elements de gran importància identitària per a la ciutat d'Olot i el Museu està implicat no solament en la seva conservació, sinó també en la continuïtat de la seva tradició.

En aquests moments s'està desenvolupant des del Museu un treball de recerca etnobotànica sobre les plantes medicinals de la Garrotxa, a partir d'un treball de camp basat en entrevistes a les persones de la comarca coneixedores de les plantes i dels seus usos medicinals. La difusió d'aquesta recerca es porta a terme mitjançant una exposició temporal que recorre la comarca durant els anys 1996 i

1997, que alhora serveix de suport per recollir nova informació als visitants, d'una maleta didàctica que s'utilitza durant els cursos escolars 1996-97 i 1997-98 i de xerrades sobre aquest tema en les escoles de la comarca.

En fi, es col·labora també amb el Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica en l'inventari del patrimoni industrial de la comarca o es fa, puntualment i d'acord amb les reduïdes possibilitats d'intervenció del museu, una tasca de sensibilització envers la conservació dels elements patrimonials de la comarca.

Un museu de comunitat

Per tota la seva activitat, per les perso-

nes a qui serveix, per la seva implicació en la vida de la comunitat..., el Museu Comarcal de la Garrotxa no és solament un centre que mostra alguns de les principals característiques de la comarca al visitant, sinó que, a més, i sobretot, vol ser un lloc d'activitat i de participació per a les persones que viuen en el territori on es troba el Museu.

Aquesta pensem que és una de les característiques diferenciadores d'aquests tipus de museus i una funció que cal reivindicar i reconsiderar per a aquests centres. La implicació d'aquests museus amb la comunitat ha de ser la seva principal missió i a aquesta missió s'hi han de relacionar i subordinar totes les funcions, del tipus que siguin, d'aquests museus.